

Lakialoite LA 81/2022 vp

Ari Koponen ps ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 24 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteella lisätään rikoslain 24 lukuun uusi 14 §, jolla kriminalisoidaan lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmastaan. Vieraannuttamisella tarkoitetaan toimintaa, jolla toinen vanhempi pyrkii vaikeuttamaan lapsen suhdetta toiseen vanhempaan manipuloimalla lasta eri tavoin ja estämällä tapaamisia. Lapsen huollossa on keskeistä turvata lapsen ja hänen vanhempiansa väliset ihmissuhteet. Lakialoitteen ensisijaisena tavoitteena on parantaa lapsen edun toteutumista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa.

PERUSTELUT

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan "Lapsen kummankin vanhemman on omalta osaltaan myötävaikutettava tapaamisoikeuden toteutumiseen. Vanhemman on kasvatustehtävässään vältettävä kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle."

Lainsäädännössä ei ole kuitenkaan kriminalisoitu veloitteen laiminlyöntiä tai tahallista noudattamatta jättämistä, vaan lähivanhempi pystyy lapseen nähden vahvemman asemansa perusteella vaikeuttamaan ja vaikuttamaan lapsen suhteutumiseen toista vanhempaa kohtaan sekä toimimaan siten, että lapsen mielipide toiseen vanhempaan vääristyy. Lähivanhempi pystyy myös vaikuttamaan siihen, että tapaamisia ei toteudu tai että niiden välille muodostuu kohtuuttoman pitkä aika.

Hallituksen esityksessä HE 88/2018 vp on ymmärretty tarve tiukentaa lähivanhemman velvollisuutta toteuttaa tapaamisia:

Lakiin ehdotetaan kirjattavaksi mahdollisuus määrätä tapaamisoikeuden toteutumatta jäämisen varalle sakon uhka jo niin sanotussa perustepäätöksessä eli tapaamisoikeudesta tuomioistuimessa päätettäessä. Tällainen mahdollisuus koskisi vain tapauksia, joissa lapsen kanssa asuvan henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on aihetta epäillä, että hän ei tulisi noudattamaan tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä.

Lakialoite LA 81/2022 vp

Kyseinen lisäys ei kuitenkaan ole riittävä, sillä se edelleen koskee ainoastaan tapaamisten toteuttamiseen liittyviä käytännön asioita. Hallituksen esityksessä on tunnistettu vieraannuttamista koskeva ilmiö:

Esityksessä ehdotetaan useita lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla pyritään nykyistä tehokkaammin ehkäisemään niin kutsutusta vieraannuttamisesta tai muusta syystä johtuvia tapaamisoikeuden toteutumisen ongelmatilanteita ja antamaan keinoja puuttua niihin. Vieraannuttamisella ei ole tarkkaa merkityssisältöä, mutta sillä tarkoitetaan usein vanhemman käyttäytymistä tavalla, joka vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman tai muun henkilön välistä vuorovaikutussuhdetta ja johtaa joissakin tapauksissa sen katkeamiseen kokonaan.

Ennaltaehkäisy on huomattavan tärkeä asia, ja sen vuoksi vieraannuttaminen tulisi kriminalisoida rikoslaissa.

Lapseen kohdistuva fyysinen ja henkinen väkivalta on kriminalisoitu pahoinpitelytunnusmerkistössä, mutta tämän lisäksi tulisi lisätä lainsäädäntöön oma pykälänsä vieraannuttamiselle. Tunnuksmerkistö koskisi siten tilannetta, jossa toinen lapsen vanhemmista toimii lapsen edun vastaisesti välittämällä lapselle toisesta vanhemmasta valheellista ja vääreksi tietämäänsä tietoa, loukkaamalla toisen vanhemman kunniaa lapselle vieraannuttamistarkoituksessa tai muutoin toimimalla tahallisesti siten, että pyrkimyksenä on estää lapsen oikeus toiseen vanhempaan. Mikäli vieraannuttaminen olisi sanktioitu, se voisi yleis- ja erityisestä lähivanhempaa vieraannuttamasta rangaistukseen liittyvän pelon vuoksi. Kiinnijäämisen riski voisi toimia pelotteena siten, ettei lähivanhempi uskalla toimia kuvatulla tavalla tai ymmärtää kriminalisoinnin kautta toimivansa väärin.

Vieraannuttamisen kriminalisointi mahdollistaisi myös lisäresurssien käyttöönoton esimerkiksi poliisin esitutkinnan muodossa ja sitä kautta lasten kuulemiseen koulutettujen ammattilaisten hyödyntämisen. Esitutkinta olisi mahdollista käynnistää samanaikaisesti tai jopa ennen asian viereillesaattoa oikeuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 24 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rikoslain (39/1889) 24 lukuun uusi 14 § seuraavasti:

Lakialoite LA 81/2022 vp

24 luku

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta

14 §

Vieraannuttaminen

Mikäli toinen lapsen vanhemmista toimii lapsen edun vastaisesti välittämällä lapselle toisesta vanhemmasta valheellista ja vääräksi tietämäänsä tietoa, loukkaamalla toisen vanhemman kunniaa lapselle vieraannuttamistarkoituksessa tai muutoin toimimalla tahallisesti siten, että pyrki-
myksenä on estää lapsen oikeus toiseen vanhempaan, rikoksentekijä on tuomittava *vieraannutta-
misesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Lakialoite LA 81/2022 vp

Helsingissä 20.12.2022

Ari Koponen ps
Jussi Wihonen ps
Juho Eerola ps
Jenna Simula ps
Petri Huru ps
Janne Sankelo kok
Mika Niikko ps
Rami Lehto ps
Leena Meri ps
Antero Laukkanen kd
Ritva Elomaa ps
Janne Heikkinen kok
Mauri Peltokangas ps
Pekka Aittakumpu kesk
Pauli Kiuru kok
Marko Kilpi kok
Timo Heinonen kok
Kaisa Juuso ps
Jani Mäkelä ps
Mikko Lundén ps
Vilhelm Junnila ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Sheikki Laakso ps
Lulu Ranne ps
Arja Juvonen ps
Mari Rantanen ps
Sakari Puisto ps
Jari Koskela ps
Jouni Kotiaho ps
Juha Mäenpää ps
Veikko Vallin ps
Jukka Mäkynen ps
Tuomas Kettunen kesk
Sinuhe Wallinheimo kok
Ville Kaunisto kok
Jari Ronkainen ps
Olli Immonen ps
Tom Packalén ps
Veijo Niemi ps
Minna Reijonen ps
Ville Tavio ps
Ville Vähämäki ps
Toimi Kankaanniemi ps
Sanna Antikainen ps

Lakialoite LA 81/2022 vp

Merja Kyllönen vas
Mari-Leena Talvitie kok
Sari Essayah kd
Heikki Autto kok
Sofia Virta vihr
Mirka Soinikoski vihr
Harry Harkimo liik
Jussi Halla-aho ps
Joakim Strand r
Kim Berg sd
Riikka Purra ps
Sami Savio ps